

VLADIMIR NABOKOV

Ochiul

Traducere din limba engleză și note
de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2019

Vikenti Lvovici Weinstock, pentru care Smurov lucra ca vânzător (înlocuindu-l pe bătrânul neajutorat), știa despre el mai puțin ca oricine. Era în firea lui Weinstock o seducătoare doză de nesăbuintă. De aceea, probabil, angajase pe cineva pe care nu-l cunoștea prea bine. Suspiciunea sa cerea să fie hrănită regulat. Așa cum există oameni normali și absolut decenti, care se dovedesc dintr-odată a fi pasionați de colecționarea libelulelor sau a gravurilor, tot așa Weinstock, nepot al unui negustor de vechituri și fiu de anticar, seriosul, echilibratul Weinstock, care lucra de-o viață în afaceri cu cărți, își construise o mică lume separată, doar pentru el. Acolo, în penumbră, se petreceau întâmplări misterioase.

India îi trezea un respect mistic: el era unul dintre acei oameni care, la menționarea orașului Bombay, își imagina inevitabil nu un funcționar britanic, rumen de căldură, ci un fachir. Credea în

blesteme și vrăji, în numere magice și în Diavol, în ochiul răului, în puterea secretă a simbolurilor și a semnelor și în idoli de bronz cu burta dezgolită. Serile, își punea mâinile, ca un pianist împietrit, pe o măsuță mică, ușoară, cu trei picioare. Aceasta începea să scârțâie încetșor, emițând un țârâit ca de greier, și, adunându-și puterile, se ridica dintr-o parte și apoi, stângaci, însă puternic, bătea cu un picior în podea. Weinstock recita alfabetul. Măsuța asculta atentă și bătea din picior la literele corespunzătoare. Veneau mesaje de la Cezar, Mahomed, Pușkin și de la un văr mort de-al lui Weinstock. Uneori, masa era neastâmpărată: se ridica și rămânea suspendată în aer ori îl ataca pe Weinstock și îl împungea în burtă. Bunul Weinstock împăca spiritul, ca un îmblânzitor de animale jucându-se cu o sălbăticiune zburdalnică; mergea de-a-ndăratelea prin întreaga cameră, în tot acest timp ținându-și vârfurile degetelor pe masa ce se legăna

după el. Pentru discuțiile sale cu morții, mai folosea un soi de farfurioară marcată și o altă invenție ciudată, cu un creion ivindu-se de dedesubt. Conversațiile erau înregistrate în agende speciale. Un dialog putea decurge astfel:

WEINSTOCK: V-ați găsit odihna?

LENIN: Aici nu e Baden-Baden.

WEINSTOCK: Doriți să îmi spuneți despre viața de dincolo de mormânt?

LENIN (*după o pauză*): Prefer să nu.

WEINSTOCK: De ce?

LENIN: Trebuie să așteptăm până va avea loc o plenară.

Se adunaseră multe astfel de agende, iar Weinstock obișnuia să spună că, într-o bună zi, va da spre publicare cele mai importante conversații. Foarte distractivă era o fantomă numită Abum, de origine necunoscută, îndărătnică și de prost gust, care servea drept intermediar, aranjând interviuri ale lui Weinstock cu

diferite personalități moarte. Îl trata pe Weinstock cu o familiaritate vulgară.

WEINSTOCK: Cine sunteți, o, Spirite?

RĂSPUNS: Ivan Sergheievici.

WEINSTOCK: Care Ivan Sergheievici?

RĂSPUNS: Turgheniev.

WEINSTOCK: Continuați să scrieți capodopere?

RĂSPUNS: Idiotule.

WEINSTOCK: De ce mă insultați?

RĂSPUNS (*masa se cutremura*): Te-am păcălit! Sunt Abum.

Uneori, când Abum își începea giumbușlucurile, era imposibil să scapi de el de-a lungul întregii ședințe.

— E încăpățânat ca un catâr, se plângea Weinstock.

Partenerul lui Weinstock în aceste jocuri era o micuță doamnă, cu fața roz și părul roșu, cu mânuțe grăsuțe, care mirosea a eucalipt și era mereu răcită. Am aflat mai târziu că aveau o relație de

mult timp, însă Weinstock, care în anumite privințe era deosebit de sincer, nu lăsase nici măcar o dată să îi scape asta. Se adresau unul altuia folosind prenumele și patronimicul și se purtau ca și când ar fi fost doar buni prieteni. Ea trecea adesea pe la librărie și, încălzindu-se lângă sobă, citea un ziar de teozofie publicat la Riga. Îl încuraja pe Weinstock în experimentele sale cu viața de apoi și obișnuia să povestească despre cum mobila din camera ei prindea viață din când în când, cum un pachet de cărți de joc zbura dintr-un loc în altul sau se împrăștia pe toată podeaua și cum odată lampa ei de lângă pat a sărit de pe măsuță și a început să imite un câine smucind nerăbdător de lesă; priza a pocnit în cele din urmă, s-a auzit o țopăială în întuneric, iar lampa a fost găsită mai târziu pe hol, chiar la ușa de la intrare. Weinstock obișnuia să spună că, vai, lui nu i-a fost hărăzită adevărata „putere“, că nervii săi erau lăsați precum bretelele vechi, în timp ce

ai unui medium erau practic precum corzile unei harfe. El nu credea, totuși, în materializare și numai din curiozitate păstra o fotografie ce îi fusese dată de un spiritist, care înfățișa o femeie palidă, durdulie, cu ochii închiși, scoțând pe gură o masă curgătoare, ca un nor.

Îi plăceau Edgar Poe și Barbey d'Aurevilly, aventurile, deconspirările, visele profetice și societățile secrete. Prezența lojilor masonice, a cluburilor de sinucigași, a Liturghiilor Negre¹ și mai ales a agenților sovietici trimiși de „acolo“ (și cât de elocventă și superbă era intonația aceluși „acolo“!) pentru a urmări pe ascuns un biet emigrant transformase Berlinul lui Weinstock într-un oraș al minunilor, în sânul căruia se simțea întocmai ca acasă. Dădea de înțeles că ar fi membru al unei mari organizații, chipurile dedicate destrămării și sfâșierii

1. *Black Mass* (engl.) – slujbă blasfemică, ce ridiculizează slujbele creștine, de obicei condusă de un adorator al diavolului.